

2023-11-16
U2022/03951
U2023/03229

Utbildningsdepartementet

Statens skolverk
Box 4002
171 04 Solna

Uppdrag om lärverktyg i skolväsendet

Regeringens beslut

Regeringen ger Statens skolverk i uppdrag att ta fram

- allmänna råd eller rekommendationer om val och användning av lärverktyg i undervisningen i skolväsendet, och

- stödmaterial för huvudmän, rektorer, lärare och förskollärare som kan tillämpas vid val och användning av lärverktyg i undervisningen i skolväsendet.

Skolverket ska ansvara för att sprida och kommunicera de allmänna råden eller rekommendationerna och stöd materialet till berörda målgrupper.

Skolverket ska föra en löpande dialog med Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) om hur arbetet fortskrider. Skolverket ska senast den 15 januari 2025 redovisa uppdraget till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Närmare om uppdraget

Skolverket ska, med förbehåll för riksdagens beslut om förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800) som har lämnats i propositionen Stärkt tillgång till läromedel (prop. 2023/24:21), ta fram allmänna råd eller rekommendationer om val och användning av lärverktyg i undervisningen i skolväsendet. De allmänna råden eller rekommendationerna ska ha sin utgångspunkt dels i lagförslaget, dels i förordningarna om läroplaner för de olika skolformerna i skolväsendet samt fritidshemmet (SKOLFS 2018:50, SKOLFS 2010:37, SKOLFS 2010:251, SKOLFS 2010:255, SKOLFS

2010:250, SKOLFS 2011:144, SKOLFS 2013:148, SKOLFS 2012:101), inklusive de följdändringar som regeringen under uppdragets utförande kan komma att besluta i förordningarna med anledning av riksdagens ställningstagande till lagförslaget. Skolverket ska också ta fram ett stödmaterial för huvudmän, rektorer, lärare och förskollärare som kan tillämpas vid val och användning av lärverktyg i undervisningen. Myndigheten ska vid utformandet av de allmänna råden eller rekommendationerna samt stödmaterial utgå från att användning av digitala lärverktyg bör ske selektivt, utifrån tydligt vetenskapligt stöd och dokumenterat pedagogiskt mervärde.

Vid genomförandet av uppdraget ska Skolverket inhämta synpunkter från relevanta aktörer med kunskap om barns och elevers kognitiva utveckling, hälsa, välbefinnande och lärande i relation till användandet av digitala lärverktyg. Skolverket ska även inhämta synpunkter från relevanta aktörer som har kunskap om förutsättningar och behov inom grundläggande digital kompetens. Myndigheten ska i arbetet särskilt beakta de remissvar som inkommit med anledning av Regeringskansliets (Utbildningsdepartementets) remittering av Skolverkets förslag till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023–2027 (U2022/03951). Skolverket ska också beakta uppdraget om översyn av digitalisering i förskolan (U2023/02765).

Begreppet lärverktyg har i uppdraget samma betydelse som i propositionen Stärkt tillgång till läromedel (prop. 2023/24:21), dvs. begreppet omfattar såväl läroböcker som andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen, t.ex. datorer och lärplattor.

Skälen för regeringens beslut

I propositionen Stärkt tillgång till läromedel föreslås ändringar i skollagen som innebär att det tydliggörs att eleverna i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan samt den kommunala vuxenutbildningen ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg. Begreppen läroböcker, läromedel och lärverktyg föreslås definieras i 1 kap. 3 § skollagen. Begreppet läromedel innefattar helt eller delvis tryckta eller digitala verk som är avsedda att användas i undervisningen, dvs. både tryckta läromedel och digitala läromedel. Med lärobok avses ett tryckt läromedel med eller utan digitala komponenter. Begreppet lärverktyg innefattar utöver läroböcker och andra läromedel även andra tryckta eller digitala verk samt

utrustning och material som används i undervisningen, t.ex. datorer och lärplattor. Ändringarna i skollagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2024.

Bestämmelsen i 1 kap. 5 § skollagen om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet innebär att såväl de föreslagna ändringarna i skollagen som läroplanerna ska tolkas mot bakgrund av vad vetenskapen visar. Digitala kompetenser är centrala i dagens samhälle och skolväsendet behöver förbereda elever för att kunna verka i ett modernt samhälle. Vid sidan av grundläggande kompetens är samhället också i stort behov av digital spetskompetens. Det är därför viktigt att elever ges goda förutsättningar för att kunna ta del av högre utbildningar som leder till sådan kompetens. Samlad vetenskaplig empiri och beprövad erfarenhet visar dock att grundläggande färdigheter som relationella förmågor, uppmärksamhet och koncentration samt förmåga att läsa, skriva och räkna bäst förvärfvas genom analoga aktiviteter i analoga miljöer. Detta innebär att fokus i de yngre åldrarna bör ligga på analoga lärverktyg och att digitala lärverktyg vid stigande ålder kan användas i större utsträckning och ge goda effekter, under förutsättning att det görs selektivt, utifrån tydligt vetenskapligt stöd och dokumenterat pedagogiskt mervärde. När det gäller att låta elever använda digitala lärverktyg av kompensatoriska skäl, t.ex. elever med funktionsnedsättningar, ska det beaktas att utgångspunkten är att alla elever behöver få lära sig att avkoda text, förstå det de läser och att skriva för hand. Detta gäller som huvudregel även elever som har dyslexi trots att de av kompensatoriska skäl i vissa situationer kan behöva använda digitala lärverktyg. Det finns också elever som alltid har behov av hjälpmedel och anpassningar för att kunna tillgodogöra sig tryckta texter eller för att skriva. Det gäller bl.a. en del elever med funktionsnedsättning, exempelvis vissa elever i den anpassade grundskolan som läser ämnesområdet kommunikation och vissa elever i specialskolan.

Granskningar från Statens skolinspektion och Skolverket belyser några ytterligare utmaningar med att använda digitala lärverktyg i undervisningen. Av Skolinspektionens granskning Läsfrämjande arbete i grundskolan (2022) framgår t.ex. att digitala verktyg kan påverka elevernas inlärning och studiero. Elever och skolpersonal beskriver bl.a. att s.k. push-notiser distraherar eleverna och att det finns en risk för att eleverna gör annat på sina digitala enheter i samband med digital läsning i stället för att följa undervisningen. I Skolinspektionens tematiska kvalitetsgranskning Digitala verktyg i undervisningen – matematik och teknik i årskurs 7–9 (2019) anges bl.a. att digitala

verktyg på mer än hälften av skolorna som ingick i granskningen, inte används på ett medvetet ämnesdidaktiskt sätt i matematik och teknik på högstadiet. Ofta saknas en gemensam idé om hur digitala verktyg ska användas didaktiskt i undervisningen för att de ska gagna elevernas lärande. Lärare uttrycker även i intervjuer att de är osäkra på hur de faktiskt ska använda de digitala verktygen i undervisningen och vad syftet är. Inom förskolan visar Skolverkets uppföljning av digitaliseringsstrategin (2021) bl.a. att datorer och surfplattor ofta används inom förskolan, men att det varierar mellan förskolepedagoger i vilken utsträckning man arbetar med förskolebarns digitala kompetens.

Det är väsentligt att de lärverktyg som används i undervisningen är ändamålsenliga, håller hög kvalitet och är anpassade för barns och elevers olika förutsättningar och behov. Huvudmäns, rektorers, lärares och förskollärares förutsättningar att välja och använda lärverktyg är avgörande för undervisningens kvalitet och för lärandet. Skolverket bör mot denna bakgrund ges i uppdrag att dels ta fram allmänna råd eller rekommendationer om val och användning av lärverktyg i undervisningen, dels ett stödmaterial för huvudmän, rektorer, lärare och förskollärare som kan tillämpas vid val och användning av lärverktyg i undervisningen.

På regeringens vägnar

Lotta Edholm

Jonas Granander Andersson

Kopia till

Sameskolstyrelsen
Specialpedagogiska skolmyndigheten
Friskolornas riksförbund
Idéburna skolors riksförbund
Sveriges Kommuner och Regioner